

стосування інсектицидів; вилов імаго і гусені колекціонерами.

Щоб зберегти чисельність популяцій метеликів потрібно: покращувати кормову базу гусені метеликів; обмежити використання інсектицидів; створювати ентомологічні заказники в місцях перебування рідкісних видів [3]; збільшити покарання за порушення закону України "Про Червону книгу України". вирощувати комах в інсектаріях – один із перспективних і безпечних для природи напрямків, котрий дозволяє не лише вивчення, а й зберігання рідкісних видів цих комах, зокрема тих, які зникають.

Екологічно чисте середовище, стала кількість тваринних і рослинних організмів – справа кожного. Ми повинні розробляти основні шляхи збереження матінки-природи, тому що це є одним із першочергових завдань для екологічно-свідомої нації.

Література

1. Некрутенко Ю., Чиколовець В. Денні метелики України. – К.: Видавництво Раєвського, 2005. – 232 с.
2. Определитель насекомых Европейской части СССР. В 5-ти т./ Под общей ред. ул.-кор. Ан. СССР Г.Я. Бей-Биенко. – Л.: Наука, 1969. – 710 с. Т. 4.1-6. Чешуекрылые, 1978-1981.
3. Червона книга України. Тваринний світ/ Під заг. ред. М.М.Щербака. – К.: "Українська енциклопедія" імені П.М.Бажана, Т. 1. 1994.– 461 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІКУВАННЯ БДЖОЛИНИХ СІМЕЙ, ВРАЖЕНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ГНИЛЬЦЕМ

*Кравченко Л. В., Закалюжний В. М.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Все частіше пасіки Полтавщини потерпають від різноманітних хвороб.

Найчастіше реєструються такі, як вароатоз, європейський гнилець, нозе-матоз та аскосфероз.

Європейський гнилець (гнилець відкритого розплоду, доброякісний гнилець, кислий гнилець) – поширене інфекційне захворювання бджолиних сімей, що завдає серйозних збитків бджільництву. Шкодочинність цього захворювання в останні роки дуже суттєва. Так, при доброякісному гнильцеві розплід на окремих пасіках пошкоджується на 70 – 80 %. За таких умов приріст сімей до основних взятків та їх медопродуктивність незначні.

Збудником європейського гнильцю є один з таких мікроорганізмів як: *Streptococcus pluton*, *Bac. alvei*, *Enterococcus faecalis* (*Str. apis*), *Bac. laterosporus* (*Bac. orheus*).

Хвороба може протікати приховано, а може мати певні клінічні ознаки. За сприятливих умов збудник кислого гнильцю швидко поширюється від однієї бджолоїної сім'ї до іншої, якщо не приділяти достатньої уваги лікувальним та санітарно-профілактичним заходам на неблагополучних пасіках. Основою оздоровлення бджолиних сімей від вказаного захворювання є чітке виконання ветеринарно-санітарних вимог та профілактично-лікувальних заходів [1].

До недавнього часу для лікування бджіл при виникненні європейського гнильцю застосовували в основному таку схему, яка включала згодо-

ування антибіотиків та протигрильцевих паст. Зокрема, проти грильцю відкритого розплоду використовували антибіотики із медичного арсеналу: тетрациклін, норсульфазол, ендофарм [2]. Маючи широкий спектр дії та високий кумулятивний ефект, антибіотики та сульфаніламідні препарати заборонені країнами Європи для використання в галузі бджільництва.

Протягом останніх років (2005 – 2009 рр.) в Інституті бджільництва ім. П.І. Прокоповича пройшли первинний відбір та апробацію ряд речовин біоорганічного та рослинного походження, що не є антибіотиками. Їх можна застосовувати для лікування та оздоровлення бджіл від ряду інфекційних та інвазійних захворювань бджіл.

Останнім часом препарат «Здорова бджілка», розроблений цим закладом, пройшов широку апробацію та показав позитивні результати за нозематозу, аскасферозу бджіл та європейського грильцю.

Ми ставили за мету апробувати на бджолиних сім'ях, вражених європейським грильцем, дію препаратів «Здорова бджілка», «Санапін» та лікування за допомогою ендофарму, при дотриманні ветеринарно-санітарних та зоотехнічних прийомів та без них. Дослідження проводилися протягом 2007 – 2009 рр. на базі Інституту бджільництва ім. П. І. Прокоповича.

Результати досліджень за природніх умов представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив деяких лікувальних, ветеринарно-санітарних та зоогігієнічних прийомів на прояв європейського грильцю у бджіл

№ сім'ї	Варіант досліджу	Кількість рамок бджіл		Наявність клінічних ознак
		у період підготовки до зими (жовтень)	у розпал захворювання (липень)	
1	Бджіл перегнали на нові рамки, підсилювали розплодом на виході та згодували препарат «Здорова бджілка».	10	7	Не виявлено
2	Бджіл залишали на старих стільниках з враженими личинками, підсилювали розплодом на виході та згодували препарат «Здорова бджілка».	11	3	Присутні
3	Бджіл перегнали на нові рамки, підсилювали розплодом на виході та згодували препарат «Санапін».	10	7	Не виявлено
4	Бджіл залишали на старих стільниках з враженими личинками, підсилювали розплодом на виході та обробляли препаратом «Санапін».	11	3	Присутні
5	Бджіл переганяли на нові рамки, підсилювали розплодом на виході та згодували ендофарм.	10	3	Не виявлено
6	Бджіл залишали на старих стільниках з враженими	11	3	Присутні

	личинками, підсилювали розплодом на виході, згодували ендотарм.			
7	Бджіл залишали без препарату і без перегородки на чисті стільники, підсилюючи розплодом на виході (контроль).	11	2	Захворювання прогресувало

За даними досліджень, європейський гнилець вдалося лише в 2 сім'ях, де бджіл до використання лікарських засобів переганяли на чисті стільники та підсилювали розплодом на виході. У цих сім'ях клінічні прояви європейського гнильцю зникли на 10-й день після повторної обробки. У бджолиних сім'ях із застосуванням вказаних препаратів, але без перегородки на чисті стільники позитивного результату не досягли. Клінічні ознаки у цих сім'ях в тій чи іншій мірі були присутніми до пізньої осені.

Отже, при сильному враженні бджіл європейським гнильцем не можна очікувати повноцінного розвитку бджолиних сімей, оскільки жоден з лікарських препаратів не є достатньо ефективним для лікування цього захворювання без дотримання додаткових ветеринарно-санітарних та зоотехнічних прийомів, направлених на знищення джерела інфекції та підсилення бджолиних сімей розплодом на виході.

Література

1. Ключко Р.Т. Санитарное благополучие пчел // Пчеловодство, № 7, 2006 – с. 31 – 36.
2. Криков В.В. Как повысить доходность пасеки. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003, - 416 с

ВИВЧЕННЯ ПИЛКУ, БДЖОЛИНОГО ОБНІЖЖА ТА ПЕРГИ

Кравченко Л.В., Закалюжний В.М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Бджільництво – це галузь тваринництва, що займається розведенням медоносних бджіл для одержання продукції – меду, воску, прополісу, маточного молочка, бджолиної отрути, обніжжя, перги. Особливу цінність для апітерапії становить пилок, бджолине обніжжя та перга.

Квітковий пилок – пилокві зерна, що утворюються в пиляках квіток. Кожне пилокві зерно складається з подвійної оболонки (клітковини) і внутрішнього вмісту – протоплазми з двома ядрами.

Пилок – це порошкоподібна речовина, що не містить добавок. Кожна рослина має пилокві зерна певної форми (кулястої, трикутної, багатогранної), різні за кольором та розміром, який у різних рослин становить від 0,01 до 0,05 мм в діаметрі. Він містить багато мікро- і макроелементів [1].

Бджолине обніжжя – це зібраний бджолами пилок з тичинок рослини, до якого вони додають секрет слинних залоз, нектар і формують у грудочки (обніжки) діаметром 2 – 3 мм, які бджоли приносять у вулики у спеціальних пристроях – кошиках на задніх ніжках [4]. Кожна обніжка складається з кількох десятків тисяч пилоквих зерен. Бджоли збирають обніжжя в найбільшій кількості з 7 – 14 години і в радіусі 400 м від пасіки. Харчова та біологічна цінність такого обніжжя вища, оскільки вона містить повний набір незамінних амінокислот.